فصلنامه تحقیقات جدید در علوم انسانی
Human Sciences Research Journal
دوره چهارم، شماره ۲۹، پاییز ۱۳۹۹، صص ۳۵۱-۳۳۳ New Period 4, No 29, 2020, P 333-351
شماره شاپا (۲٤۷٦-۷۰۱۸) ISSN (2476-7018)

جایگاه و نقش کمیته امداد امام خمینی (ره) در تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

دکتر سید مصطفی موسوی[1]. پیمان پیروز[2]
۱. دکتری جامعه شناسی، گرایش بررسی مسائل اجتماعی ایران
کارشناس مسئول فرهنگی کمیته امداد امام خمینی(ره) شهرستان خنج، فارس (نویسنده مسئول)
۲. کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد لارستان، لارستان، ایران

چکیده
انقلاب اسلامی ایران با پشت سرگذاشتن فراز و نشیب‌های بسیار، به مرحله‌ای از تکامل رسیده است که امروزه در معادلات جهانی به‌عنوان یک قطب تعیین‌کننده، ایفای نقش می‌کند. این جایگاه رفیع در حالی به دست آمده است که جهان در حال گذر از یک پیچ بزرگ تاریخی است و انقلاب اسلامی برای نقش‌آفرینی بیشتر در آینده بشریت، با شرایط حساس و سرنوشت سازی روبه‌رو است. در چنین شرایطی باید دکترین و رهنامه جامعی تدوین شود تا چارچوب فکری و عملیاتی برای طی طریق در این مسیر پرتلاطم و دستیابی به قله پیشرفت مبتنی بر الگوی ایرانی اسلامی برای تمامی ارکان جامعه فراهم شود. بر اساس چنین ضرورتی، حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) رهبر حکیم انقلاب اسلامی، منشور و رهنامه‌ای با عنوان بیانیه گام دوم انقلاب تدوین و ابلاغ کرده‌اند که ضمن ترسیم چشم‌انداز، راهبردهای تحقق آن را با استفاده از نظریه انقلابی که حاصل تجربه‌اندوزی از عمر چهل ساله انقلاب اسلامی است، تبیین کرده‌اند. بیانیه گام دوم انقلاب، رهنامه‌ای است که با روایت تاریخی انقلاب آغاز می‌شود و در آینده‌ای امیدبخش امتداد می‌یابد .کمیته امداد امام (ره) نیز به‌عنوان درخت طیبه‌ای که توسط امام (ره) بنیان‌گذاری شد، پویا و پایا بماند، باید خود را در گام دوم بازتعریف کند. این‌ها صورت نمی‌گیرد مگر اینکه این نهاد به یک جریان علمی پویا و مولد وصل شود.

واژه‌های کلیدی: انقلاب اسلامی، گام دوم انقلاب، کمیته امداد امام (ره)، رهبری

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

مقدمه

کمیته امداد امام (ره) از جمله نخستین نهادهایی است که پس از گذشت مدت کوتاهی از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در ۱۴ اسفند ۱۳۵۷ به‌وسیله بنیان‌گذار انقلاب اسلامی امام خمینی (ره) با هدف ساماندهی و رسیدگی به وضعیت معیشت امور محرومان و نیازمندان کشور تأسیس شد .با پیروزی انقلاب اسلامی توجه به رفع مشکلات فراوان اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی طبقات محروم جامعه و پیش‌بینی برنامه‌های موردنیاز برای توانمندسازی و رفع نیازهای اقشار محروم مورد توجه ویژه دولتمردان قرار گرفت به‌گونه‌ای که لزوم حمایت و دستگیری از نیازمندان و محرومان جامعه در صدر برنامه‌های نظام تازه تأسیس جمهوری اسلامی ایران بود و ۲۲ روز پس از پیروزی انقلاب اسلامی، کمیته امداد امام (ره) با صدور حکمی از طرف امام خمینی (ره) برای مدت نامحدود و به‌منظور حمایت و رسیدگی به محرومان و مستضعفان و خودکفا کردن آنان بنیان نهاده شد .آغاز و استمرار فعالیت کمیته امداد امام (ره) با تمرکز بر امدادرسانی و حمایت از افراد و خانواده‌های نیازمند با رعایت کرامت انسانی و عزت‌نفس آنان، حمایت هدفمند از ایشان و ترویج فرهنگ کار میان افراد و خانواده‌های تحت پوشش، تلاش برای پیشگیری از تولید نظام یافته فقر در کشور، کمک به بهبود فضای کسب‌وکار و اشتغال پایدار اقشار نیازمند، ارائه خدمات اجتماعی و حمایتی در جهت توانمندسازی نیازمندان شامل توسعه پوشش بیمه اجتماعی، فراگیر کردن بیمه درمان و ارتقای کم و کیفی خدمات حمایتی پایه اعم از مسکن، آموزش و معیشت نیازمندان، ترویج فرهنگ انفاق، ایثار، نیکوکاری و نشر سنت‌های حسنه اسلامی و در نهایت تلاش مستمر برای مردمی شدن فعالیت‌های مربوط به انجام حمایت‌های مادی و معنوی از محرومان صورت گرفت (نشریه میقات، ۱۳۹۱).

انقلاب اسلامی ایران با پشت سر گذاشتن فراز و نشیب‌های بسیار، به مرحله‌ای از تکامل رسیده است که امروزه در معادلات جهانی به‌عنوان یک قطب تعیین کننده، ایفای نقش می‌کند. این جایگاه رفیع در حالی به دست آمده است که جهان در حال گذر از یک پیچ بزرگ تاریخی است و انقلاب اسلامی برای نقش‌آفرینی بیشتر در آینده بشریت، با شرایط حساس و سرنوشت سازی روبه‌رو است. در چنین شرایطی باید دکترین و رهنامه جامعی تدوین شود تا چارچوب فکری و عملیاتی برای طی طریق در این مسیر پرتلاطم و دستیابی به قله پیشرفت مبتنی بر الگوی ایرانی – اسلامی برای تمامی ارکان جامعه فراهم شود. بر اساس چنین ضرورتی، حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) رهبر حکیم انقلاب اسلامی، منشور و رهنامه‌ای با عنوان بیانیه گام دوم انقلاب تدوین و ابلاغ کرده‌اند که ضمن ترسیم چشم‌انداز، راهبردهای تحقق آن را با استفاده از نظریه انقلابی که حاصل تجربه‌اندوزی از عمر چهل ساله انقلاب اسلامی است، تبیین کرده‌اند (مقیمی، ۱۳۹۷).

بیانیه گام دوم انقلاب که به مناسبت چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی از سوی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مطرح شد، در واقع شامل عصاره منویات و تدابیر ابلاغی معظم له از سال (۱۳۶۸) تاکنون می‌باشد که به مناسبت‌های مختلف در چارچوب بیانات گهربار به اصناف، سیاسیون، نظامیان، فرهنگیان،

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

طلاب، دانشجویان، عشایر و. . . ، جهت اهتزاز پرچم اسلام در سرزمین با عظمت ایران، ترقی و پیشرفت کشور، برداشته شدن موانع تعالی و توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، نظامی و امنیتی و. . . به شکل خیلی جامع تشریح و تبیین شده است. با مراجعه به پایگاه‌های داده موجود از متن بیانات معظم له، مطالعه، تحقیق و تأمل و تطبیق موارد معنونه با محورهای آورده شده در بیانیه گام دوم انقلاب روشنگری بی‌نظیری برای هدایت پژوهشگران به پژوهش در چارچوب محورهای مزبور فراهم می‌شود. یکی از پیش‌شرط‌هایی که مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) آن را بستر اصلی برای تعالی، توسعه، پیشرفت، آبادی و سرانجام رفع معضلات و مشکلات اقتصادی کشور عنوان کرده‌اند، برنامه‌ریزی مدون برای بهره‌برداری از فرصت‌های مادی کشور است. معظم له فرصت‌های مادی را همان توان‌های محیطی و جغرافیایی کشور اعم از موقعیت جغرافیایی، منابع معدنی، ذخایر انرژی، خاک حاصلخیز، تنوع اقلیمی و. . . می‌دانند که از سوی خداوند متعال در قلمرو سرزمینی ایرانیان به ودیعه گذاشته شده است. توصیه‌های مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در بیانیه گام دوم انقلاب در هفت حوزه علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن و سبک زندگی هستند. خطاب معظم له، کل مردم و مسئولان کشور در بخش‌های دولتی و خصوصی با همه سلایق، تخصص‌ها، گرایش‌ها، اصناف، فرهنگ‌ها، قومیت‌ها و. . . است. در این بین پژوهشگران و استادان باید با تبیین جایگاه کمیته امداد در سرنوشت کشور بر مبنای فرمایشات و منویات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در گام دوم، با محور قرار دادن توصیه‌های هفت‌گانه رهبری، نسبت به ارائه راهکارهای عملیاتی اقدام کنند تا ارزش و اهمیت واقعی کمیته امداد امام خمینی (ره) در کشورداری تعیین و اثبات شود (امینی و پناهی، ۱۳۹۸).

آشنایی با کمیته امداد امام خمینی (ره)

سابقه شکل‌گیری و پی‌ریزی تشکیلات این نهاد به سال‌های قبل از پیروزی انقلاب و حدوداً سال ۱۳۴۲ برمی‌گردد که تعدادی از انقلابیون اول نهضت اسلامی که در زمره همراهان و هم‌رزمان حضرت امام خمینی (ره) قرار داشتند و بعضاً مسئولین فعلی این نهاد می‌باشند، از طرف معظم له مأموریت رسیدگی به خانواده زندانیان سیاسی، نیازمندان مبارزین را به عهده داشتند.

اقدامات حمایتی و امدادی این بزرگان خصوصاً در زمان اوج‌گیری انقلاب اسلامی یعنی سال‌های ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷ که مبارزات امت مسلمان به اوج خود رسید و اعتصاب و تحصن همه‌جا را فرا گرفت، با حمایت گسترده و فراگیر از اعتصابیون و خانواده‌ی زندانیان سیاسی و نیازمندان جامعه سیر صعودی یافت.

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و آغاز فعالیت مجدد بخش‌های اداری، اقتصادی و فرهنگی کشور، لزوم حمایت از نیازمندان در صدر برنامه‌های نظام قرار گرفت و دقیقاً ۲۲ روز پس از پیروزی انقلاب اسلامی و به‌عنوان دومین نهاد انقلابی در تاریخ ۱۴ اسفندماه ۱۳۵۷، کمیته امداد امام، با صدور حکم پرخیر

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

و برکت و تاریخی حضرت امام خمینی(ره) برای مدت نامحدود، به‌منظور تحقق بخشیدن به اهداف عالیه نظام جمهوری اسلامی ایران و ولایت‌فقیه در حمایت و امداد محرومان و مستضعفان و خودکفا کردن آنان، تأسیس گردید.

خط‌مشی‌های اساسی این نهاد به شرح زیر است:

ـ نصب العین قرار دادن فرمایشات حضرت امام خمینی (ره) و رهنمودهای مقام معظم رهبری در کلیه سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های حمایت از محرومان و نیازمندان.

ـ تمرکز کلیه فعالیت‌های امداد امام (ره) بر محور امدادرسانی و حمایت از افراد و خانواده‌های نیازمند با تأکید بر حفظ کیان خانواده و کرامت و عزت‌نفس آنان.

ـ فقیریابی و کوشش در رفع فقر تغذیه‌ای نیازمندان، تکمیل و توسعه پوشش حمایتی زنان و کودکان بی‌سرپرست، سالمندان و از کار افتادگان نیازمند به‌عنوان اولویت نخست و مقدم داشتن حمایت نیازمندان روستایی و کمک به مهاجران روستایی برای بازگشت به روستا.

ـ رده‌بندی مددجویان و تمهید و ترویج الگوی زیستی و معیشتی مناسب، با رعایت اولویت‌های امدادی و تعیین حدود و شمول خدمات حمایتی، با تأکید بر تأمین حداقل نیازهای اساسی.

ـ حمایت برنامه‌ریزی شده (هدفمند و زمان‌دار) از نیازمندان و ترویج فرهنگ کار و تلاش بین افراد و خانواده‌های تحت پوشش با اولویت ایجاد اشتغال برای افراد مستعد و واجد شرایط، ارائه خدمات بهداشتی و درمانی، توسعه بیمه‌ها و تأمین مسکن موردنیاز محرومان با رویکرد بهبود سطح زندگی آنان.

ـ فراهم آوردن امکانات و زمینه رشد و اعتلای فرهنگی و اعتقادی و بروز خلاقیت و نوآوری در بین افراد تحت حمایت به‌ویژه نوجوانان و جوانان.

ـ گسترش فعالیت‌های علمی ـ تحقیقاتی، آماری و فن‌آوری‌های جدید در خصوص شناخت عوامل فقر و محرومیت، شناسایی فقرا و روش‌های فقرزدایی در کشور و اثربخشی برنامه‌های حمایتی امداد.

ـ ترویج فرهنگ انفاق و ایثار و تقویت عوامل مقبولیت امداد امام (ره) به‌منظور جلب و توسعه مشارکت‌های مردمی در حمایت از محرومان جامعه.

ـ ارتقاء سطح ارتباط و هماهنگی با خیریه‌ها و مؤسسات عام‌المنفعه برای تعمیم امر تعاون و افزایش روحیه مشارکت و همیاری در حمایت از نیازمندان و افراد محروم جامعه.

ـ افزایش بازدهی، کارایی و توسعه خدمات حمایتی با بهینه‌سازی تشکیلات، تأمین و تربیت نیروی انسانی موردنیاز، اصلاح و بهبود روش‌ها، محاسبه هزینه واقعی خدمات و استفاده از فن‌آوری‌های جدید اطلاعاتی.

ـ استفاده از ظرفیت و امکانات سایر مؤسسات و دستگاه‌ها در انجام امور قابل‌واگذاری با رعایت صرفه و صلاح امداد امام (ره) در راستای مقابله با فقر و اجرای طرح‌های فقرزدایی.

ـ تقویت امر نظارت و بازرسی و ارزیابی عملکرد کلیه واحدها و متناسب نمودن اختیارات با مسئولیت‌های محوله در واحدهای ستادی و اجرایی.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

منابع مالی این نهاد برای امور فقرزدایی و کمک به محرومان جامعه عبارت است از:

ـ کمک‌های مقام معظم رهبری

ـ اعتبارات و کمک‌های دولت محترم جمهوری اسلامی ایران

ـ کمک‌های مردمی، مؤسسات، نهادها و سازمان‌ها

ـ وجوهات شرعی و امانی، صدقات و نذورات و هدایای مردمی

ـ درآمدهای حاصل از بخش‌ها و امور اقتصادی امداد امام

خدمات و فعالیت‌های کمیته امداد امام خمینی (ره)

پرداخت وام قرض‌الحسنه و تهیه مواد اولیه و ابزار کار به‌منظور کسب درآمد، برای اقشار بی‌بضاعت که کمیته‌ای ناظر بر حسن مصرف این وام‌ها می‌باشد. به نحوی که اعتبارات اعطایی باعث خودکفا شدن وام‌گیرندگان گردد. همچنین این کمیته از روش‌های نظارتی و هدایتی خود برای تحقق این هدف استفاده می‌کند.

برنامه‌ریزی جهت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از دیگر اقدامات کمیته امداد امام خمینی است، که در این زمینه کمیته کلاس‌های فنی و حرفه‌ای متعددی را برای هنرجویان تحت پوشش تشکیل داده است. این کلاس‌ها به‌منظور ایجاد آمادگی در هنرجویان برای استخدام یا شروع کسب‌وکار درآمدزا به وجود آمده است.

علاوه بر این اماکنی برای کار این‌گونه افراد بخصوص در رشته‌های قالیبافی، دامداری و مرغداری در نظر گرفته شده است. از دیگر فعالیت‌های کمیته امداد امام خمینی، کمک به زنان سرپرست خانواده است. امدادرسانی از طریق این کمیته و تحت پوشش قرار گرفتن این افراد باعث گردیده است که تا آن بتوانند با فعالیت در زمینه‌های کشاورزی، دامداری، قالی‌بافی، خیاطی، کاردستی و سایر زمینه‌ها زندگی خود و خانواده‌شان را تأمین کنند.

قابل به ذکر است که این کمک‌ها به‌ویژه باعث بازگشت روستائیان از شهر به روستا و ایجاد شغل در روستاهای آنان می‌گردد.

همچنین تهیه جهیزیه برای نوعروسان خانواده‌های تحت پوشش، کمک به بیماران هموفیلی، کلیوی و تالاسمی، خدمات درمانی و بهداشتی، ارائه خدمات فرهنگی و آموزشی به دانش آموزان و دانشجویان تحت پوشش، کاریابی و معرفی آنان به مشاغل مناسب، تأمین مسکن برای خانواده‌های بی‌بضاعت، جبران دیه، اطعام و افطاریه، جمع‌آوری صدقات به‌منظور هدایت صحیح آن، ارائه خدمات عمرانی مانند بازسازی و نوسازی مناطق سیل‌زده و زلزله‌زده و آسیب‌دیده. جذب و صرف کمک‌های مردمی و بسیاری شبیه به این‌گونه کمک‌ها از دیگر فعالیت‌های کمیته امداد امام خمینی (ره) به‌منظور امدادرسانی و کمک به قشر محروم جامعه می‌باشد (رسالت، ۱۳۸۵).

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

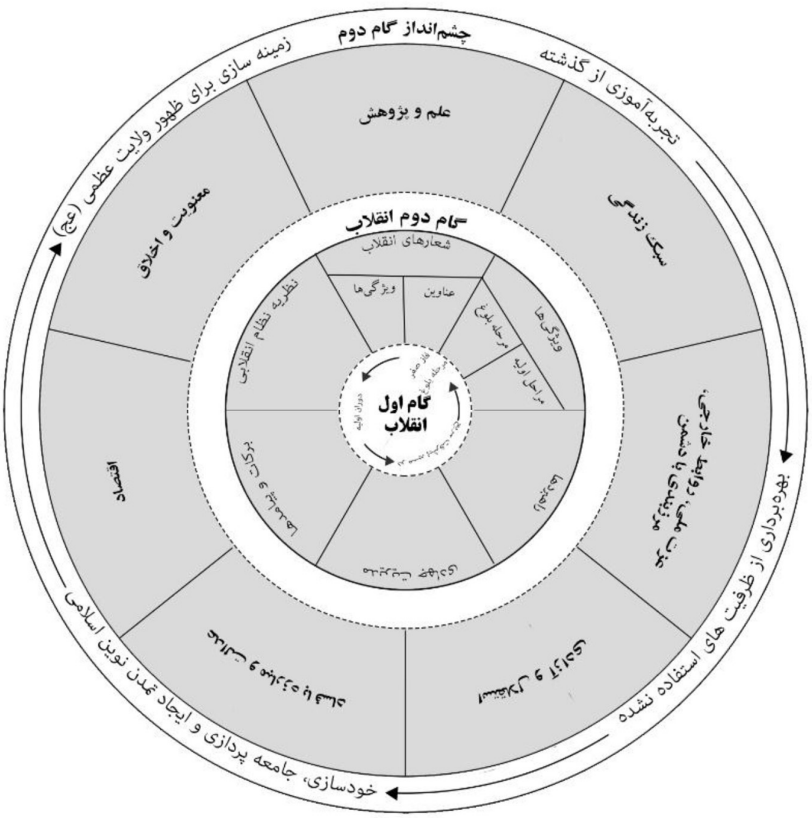
خدمات کمیته امداد امام خمینی (ره) در دیگر کشورها

علاوه بر این، کمیته امداد فعالیت‌های خود را جهت کمک به خانواده‌های محروم دیگر کشورهای مسلمان نیز گسترش داده است. بر اساس اینکه مسلمانان امت واحده‌اند و برای کمک به محرومین جغرافیایی نمی‌توان قائل شد این کمیته. محرومان کشورهای مسلمان‌نشین را نیز تحت پوشش خود قرار داده و خدمات امدادرسانی را نیز به آن‌ها ارائه می‌کند، از جمله این کشورها عبارتند از: لبنان، افغانستان، جمهوری آذربایجان، تاجیکستان و بوسنی. از آنجائی که کمیته امداد امام خمینی در یک کشور و جامعه اسلامی تشکیل شده و هر فرد مسلمان وظیفه خود می‌داند که در برابر نیازهای و گرفتاری‌های برادران دینی خود بی‌تفاوت نباشد زیرا خدمت به محرومین را یکی از شیرین‌ترین عبادت‌ها می‌داند و همین امر باعث گردیده است که با یاری مردم مسلمان ایران این کمیته روزبه‌روز پیشرفت کرده و دامنه فعالیت‌هایش را گسترش دهد و باعث افتخار جامعه اسلامی گردد (بری دیزجی و همکاران، ۱۳۹۰).

گام دوم انقلاب

گام دوم انقلاب بیانیه‌ای است که از سوی رهبر جمهوری اسلامی ایران، سید علی خامنه‌ای به مناسبت چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب ۵۷ در تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ صادر گردیده است و در آن بر «استمرار راه انقلاب ۵۷» به تبیین دستاوردهای چهل سال گذشته می‌پردازد. او در این بیانیه با هدف «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ» توصیه‌هایی ارائه می‌دهد. در این بیانیه سید علی خامنه‌ای، ملت ایران، «به‌ویژه جوانان» را مورد خطاب قرار می‌دهد و به توضیح و روشن کردن مسئله برداشتن «گام دوم» به سوی «آرمان‌های انقلاب ۵۷» در ۷ فصل می‌پردازد (خامنه‌ای، ۱۳۹۸).

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

شکل ۱- منظومه فکری بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی (مقیمی، ۱۳۹۷)

نکته اول: تکریم و تعظیم ملت ایران

تکریم و تعظیم ملت ایران و حفظ کردن یک انقلاب منحرف نشده اولین نکات خردی است که به چشم می‌خورد. در پاراگراف اول بیاناتی دارند مانند اینکه ملت ایران چه ملتی است و کمتر اتفاق می‌افتد که ملت‌ها انقلاب کنند و از آن کمتر اینکه انقلاب را حفظ کنند. مرحوم دکتر شریعتی می‌گفت انقلاب کردن مهم نیست، انقلابی ماندن مهم است.

نکته دوم: توصیف انقلاب اسلامی به‌عنوان یک نهضت بزرگ دینی

دومین نکته در قسمت خرد بیانیه این است که بیانیه از انقلاب به‌عنوان یک نهضت بزرگ دینی یاد می‌کند. انقلاب علی‌القاعده یک پدیده سیاسی است، ما می‌گوییم انقلاب بزرگ، انقلاب اجتماعی، انقلاب سیاسی. این رشته و تخصص بنده است ولی انقلاب اسلامی را که به قول آقایان علما و فلاسفه بالذات یک پدیده

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

سیاسی است، به‌عنوان یک نهضت بزرگ دینی یاد کردن بدیع است و بیان می‌کند که چطور این نهضت بزرگ دینی در معرکه‌ای از بی‌دینی‌ها اتفاق می‌افتد، یعنی در میانه معرکه ایدئولوژی‌های چپ و راست، یعنی در معرکه نزاع یا هماوردطلبی ایدئولوژی سوسیالیسم، مارکسیسم و راست لیبرالیسم، کاپیتالیسم یک‌دفعه نهضتی به نام دین اتفاق می‌افتد. این هم به لحاظ خرد پدیده بدیعی است که از انقلاب اسلامی به یک نهضت بزرگ دینی یاد می‌کند که به تعبیر بنده میان ایدئولوژی‌های چپ و راست شکل می‌گیرد و می‌ماند.

به هر حال یکی از مباحث مهم انقلاب اسلامی این بود. انقلاب اسلامی زمانی در ایران پیروز شد که پدیده انقلاب پشت قباله چپ‌ها (مارکسیست‌ها) بود و هیچ‌کس در دنیا انقلاب نمی‌کرد مگر اینکه چپ باشد. ایدئولوژی چپ موتور انقلاب بود. یکی از علل اینکه مجاهدین خلق، منافق خلق شدند، همین بود. آیه «فضل‌الله المجاهدین علی القاعدین اجرا عظیما» را انتخاب کردند ولی تغییر ایدئولوژی دادند.

نکته سوم: اضافه کردن شعارهای جدید به شعارهای انقلاب اسلامی

سومین نکته این است که رهبر انقلاب شعارهای انقلاب را در اینجا گسترش می‌دهند؛ به تعبیر من ضرب در ۲ می‌کنند، به‌عبارتی شعارهای انقلاب یا چهار شعار اصلی انقلاب که مبتنی بر چهار خواسته اصلی و بنیادین مردم ایران در سال ۵۷ بود، مورد تأکید قرار می‌دهند و هم بر آن چهار مورد دیگر اضافه می‌کنند که به لحاظ تخصصی برای من جالب بود. آن چهار موردی که مردم ایران برای آن در سال ۵۷ انقلاب کردند، استقلال، آزادی، عدالت و معنویت بود.

ایشان درواقع چهار بحث جدید را به آن اضافه می‌کنند که عبارتند از اخلاق، عزت، عقلانیت و برادری. این به لحاظ خرد و فنی و تخصصی جالب بود که از این هشت مورد به‌عنوان شعارهای انقلاب یاد می‌کنند. استقلال، آزادی، عدالت، معنویت، اخلاق، عزت، عقلانیت و برادری و جالب اینکه از آن به‌عنوان شعارهای جهانی و ارزش‌های دینی انقلاب یاد می‌کنند، یعنی اینکه اگر باز امروزی‌تر بخواهیم صحبت کنیم، چنین می‌شود که گروه‌های سیاسی داخل کشور اگر قرار است به انقلاب اسلامی وفادار بمانند و انقلاب اسلامی بماند، باید کاری کنند و کاری کنیم که جامعه‌ای شکل دهیم که در آن استقلال در کنار آزادی و آزادی در کنار عدالت و عدالت در کنار معنویت و معنویت در کنار اخلاق و اخلاق در کنار عزت و عزت در کنار عقلانیت و عقلانیت در کنار برادری باشد. جامعه باید مبتنی بر این هشت مورد باشد که از آن به‌عنوان شعارهای جهانی انقلاب یاد می‌شود، یعنی این‌ها ارزش‌های دینی برخاسته از دین اسلام و ارائه‌شده توسط انقلاب اسلامی است که جهان هم آن را مطالبه می‌کند (نشریه خانه خوبان، ۱۳۹۷).

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

نکته چهارم: انقلابی ماندن

چهارمین نکته در رویکرد خرد در این بیانیه، نظریه نظام انقلابی یا به تعبیری نظریه انقلاب دائم است. در انقلاب‌ها یک ادبیاتی وجود دارد که می‌گوید انقلابیون دو دسته می‌شوند. عده‌ای انقلاب‌گرایان دائم یا طرفداران انقلاب دائم می‌شوند یعنی انقلابی عمل کردن دائم. یک عده هم معتقدند انقلابی بودن برای یک فصلی است و وقتی انقلاب پیروز شد انقلابی عمل کردن ممکن نیست. به‌طور مثال پمپئو و تیم جدید آمریکایی یکی از اخطارهایی که به ایران دادند، این بود که ایران باید بین انقلابی بودن و یک نظام سیاسی بودن یکی را انتخاب کند. این را مطرح کردند که نمی‌شود دائماً انقلابی بود. مقام معظم رهبری ازجمله کسانی هستند که بر انقلاب دائم تأکید دارند و این را در این جمله می‌گویند که انقلاب اسلامی پس از نظام‌سازی به رکود و خموشی دچار نشده و نمی‌شود و میان جوشش انقلابی و نظم سیاسی و اجتماعی تضاد و ناسازگاری نمی‌بیند. ایشان طرفدار این موضوع است و در اینجا به‌صورت شفاف مطرح و تأکید می‌کنند.

نکته پنجم: ایجاد تمدن نوین اسلامی

پنجمین نکته خردی که می‌خواهم بگویم، نکته‌ای است که به‌صورت شفاف آرمان بزرگی را برای انقلاب اسلامی با عنوان «ایجاد تمدن نوین اسلامی» بیان می‌کند. به‌عبارتی هدف غایی انقلاب اسلامی ایران را ایجاد تمدن نوین اسلامی بیان می‌کنند.

تمدن نوین اسلامی در جمله رهبر انقلاب با این تعبیر آمده است: «انقلاب اسلامی اینک وارد دومین مرحله خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی شده است. عزیزان از انقلاب خود حراست و آن را هرچه بیشتر به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی است، نزدیک کنید» (هاشمی مدنی، ۱۳۹۸).

نکته ششم: تأکید بر بدیع و نوآورانه و اصیل بودن انقلاب اسلامی

ششمین تأکید بر بدیع و نوآورانه و اصیل بودن انقلاب اسلامی است و به همین دلیل چون انقلاب اسلامی بدیع و نوآور است، بسیار ارزشمند است و تمام آن چیزی که به‌دست آورده نیز ارزشمند است. این را این‌گونه استدلال می‌کنند که بدیع و نوآورانه بودن انقلاب اسلامی و نظام برخاسته از آن، از نقطه صفر شروع شده؛ چرا؟ چون اولاً همه‌چیز علیه ما بود و ثانیاً هیچ تجربه پیشین و راه طی شده‌ای در برابر ما وجود نداشت.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

نکته هفتم: بازتاب انقلاب اسلامی در نظام بین‌الملل

رهبری درواقع تأکید بر بازتاب انقلاب اسلامی در نظام بین‌الملل دارند و این بازتاب را در دو حوزه بیان می‌کنند: «۱- انقلاب اسلامی جهان دوقطبی را سه‌قطبی کرد، یعنی جهان شرق به رهبری شوروی با ایدئولوژی سوسیالیسم- مارکسیسم و غرب به رهبری آمریکا با ایدئولوژی لیبرالیسم- کاپیتالیسم و یک قطب جدیدی شکل گرفت به نام قطب تفکر و جهان اسلام. ۲- بعد از فروپاشی شوروی جهان در حالی که چندقطبی شده، انقلاب اسلامی دوگانه اسلام و استکبار را زنده نگه‌داشته و دو جبهه را شکل داده؛ (یک) جبهه مقاومت و (دو) جبهه سلطه».

نکته هشتم: اعتقاد به اصل «ما می‌توانیم»

هشتمین نکته که در رویکرد خرد قابل صحبت است، این است که رهبری از «ما می‌توانیم» به‌عنوان یکی از مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی ایران یاد می‌کنند. می‌گویند که مدیریت‌های جهادی الهام گرفته از ایمان اسلامی و اعتقاد به اصل ما می‌توانیم که امام بزرگوار به ما آموخت، ایران را به عزت و پیشرفت در همه عرصه‌ها رسانید. می‌گویند مهم‌ترین دستاورد انقلاب اسلامی همین ما می‌توانیم است، علت آن نیز این است که دو دهه قبل وقتی قرار شد نفت ایران ملی شود نخست‌وزیر وقت رزم‌آرا در مقام مخالف ملی شدن صنعت نفت صحبت کرد.

نکته نهم: تأکید بر دستاوردهای انقلاب اسلامی

یکی از مهم‌ترین بخش‌های بیانیه این قسمت است که در هفت بند بیان می‌کند که دستاوردهای انقلاب چه بوده است و در انتها هم در هفت بند بیان می‌کند که چه باید بکنیم. در هفت بند می‌گوید انقلاب اسلامی در این ۴۰ سال چه به دست آورده و در هفت بند هم می‌خواهد بگوید در ۴۰ سال آینده چه باید بکنیم. البته برای اینکه از این هفت بند که مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی است، یاد بکند، به پنج واقعیت اشاره می‌کند. آن پنج واقعیت عبارتند از: ۱) حکومت مردمی و مردم‌سالاری، ۲) اراده ملی، ۳) میدان‌داری جوانان، ۴) روحیه و باور «ما می‌توانیم»، ۵) تحریم دشمنان که حضرت آقا می‌فرمایند تحریم دشمنان باعث اتکا به دستاورد داخلی شد.

حال هفت دستاورد انقلاب اسلامی در ۴۰ سال گذشته عبارتند از:

ـ ضمانت ثبات و امنیت کشور و تمامیت ارضی و حفاظت از مرزها و معجزه پیروزی در جنگ هشت‌ساله

ـ پیشرفت شگرف در عرصه علم و فناوری و ایجاد زیرساخت‌های حیاتی و اقتصادی و عمرانی، در حالی که ایران پیش از انقلاب در تولید علم و فناوری صفر بود. در صنعت به‌جز مونتاژ و در علم به‌جز ترجمه هنری نداشت.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

ـ به اوج رسانیدن مشارکت مردمی در امور سیاسی مثل انتخابات و مقابله با فتنه‌های داخلی، حضور در صحنه‌های ملی و استکبارستیزی،

ـ ارتقای شگفت‌آور بینش سیاسی آحاد مردم و نگاه آنان به مسائل بین‌المللی

ـ سنگین کردن کفه عدالت در تقسیم امکانات عمومی کشور. جمهوری اسلامی در شمار موفق‌ترین حاکمیت‌های جهان در جابه‌جایی خدمت و ثروت از مرکز به همه‌جای کشور و از مناطق مرفه‌نشین شهرها به مناطق پایین‌دست آن بوده است.

ـ افزایش دادن چشمگیر عیار معنویت و اخلاق در فضای عمومی جامعه. مصداق‌هایی که بیان می‌کند بسیار جالب است، مجاهدت‌های جوانان در میدان‌های سخت ازجمله دفاع مقدس و روحیه برادری و ایثار که واقعاً در آنجا بود؛ که چطور عیار معنویت و اخلاق در فضای عمومی جامعه بالا رفت. الان هم خانواده‌های مدافعان حرم را می‌بینید، باز هم همین احساس را دارند.

ـ برجسته‌تر شدن روزبه‌روز نماد پر ابهت و باشکوه و افتخارآمیز ایستادگی در برابر مستکبران جهان در رأس آن آمریکای جهان‌خوار. این هم به‌عنوان دستاورد دیگری است که برای مردم ایران افتخار آفریده است.

نکته دهم: باور عمیق به انقلاب و انقلابی‌گری به‌مثابه مشی و منش

دهمین نکته، باور عمیق به انقلاب و انقلابی‌گری به‌مثابه مشی و منش است. اگر بی‌توجهی به شعارهای انقلاب و غفلت از جریان انقلابی در برهه‌هایی از تاریخ ۴۰ ساله نمی‌بود، بی‌شک دستاوردها بیشتر بود و بسیاری از مشکلات کنونی وجود نداشت. این هم نگاه ایشان را متمایز می‌کند.

نکته یازدهم: کارنامه درخشان ٤٠ ساله انقلاب اسلامی (داخلی و خارجی)

انقلاب از لحاظ داخلی، ایران را به کشور پیشرفته تبدیل کرده و از لحاظ خارجی ایران قدرت منطقه شده است؛ آنچه در ایران در ۴۰ سال از لحاظ داخلی اتفاق افتاد، ایران را تبدیل به یک کشور پیشرفته کرد و آنچه در خارج در منطقه اتفاق افتاده ایران را به یک قدرت منطقه‌ای تبدیل کرده است. همه در داخل ایران حتی دانشجویانم از من می‌پرسند آقای دکتر جنگ می‌شود؟ پس چه می‌شود؟ مجموعه پول سعودی و آمریکایی‌ها و صهیونیست‌ها خیلی بیشتر است، پس چرا پول آن‌ها معجزه نمی‌کند؟ این نشان می‌دهد که همه‌چیز فقط پول نیست. اگر زور و پول است که بودجه نظامی آمریکا ۷۳۴ میلیارد دلار است. کل درآمد ارزی ما نفت و غیرنفتی به ۱۰۰ میلیارد دلار نمی‌رسد؛ یعنی بودجه نظامی آمریکا هفت برابر کل درآمد ارزی ما در طول یک سال است. اگر به‌زور است که زور خیلی بیشتر است.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

نکته دوازدهم: امید و نگاه خوش‌بینانه به آینده

توصیه‌های هفت‌گانه به جوانان برای آینده با چاشنی امید و نگاه خوش‌بینانه به آن، دوری جستن و بر حذر داشتن همزمان از امید کاذب و ترس کاذب، اصل قرار دادن اینکه ترس و ناامیدی را از خود دور برانند، نخستین و ریشه‌ای‌ترین جهاد شما جوانان است. تحلیل رهبری از مهم‌ترین سنگ جلوی جوانان این ترس و ناامیدی است، دشمن به دنبال مأیوس‌سازی مردم و حتی مسئولان و مدیران ما از آینده است. با این چاشنی در هفت حوزه توصیه می‌کنند:

ـــ **علم و پژوهش:** ایشان یک رهبر مذهبی است. آیت‌الله، روحانی و فارغ‌التحصیل قم هستند. اولین توصیه ایشان به جوانان برای ساختن آینده علم و پژوهش است. گفتم انقلاب اسلامی به‌صورت اتوماتیک تضاد بین علم و دین را از بین برده و جالب است که دومین عملکرد انقلاب اسلامی که از آن دفاع می‌کند در حوزه علم و فناوری است. عبارتی که به‌کار می‌برد، چیست؟ دانش آشکارترین وسیله عزت و قدرت یک کشور است. روی دیگر دانایی، توانایی است. توانا بود هر که دانا بود.

ـــ **معنویت و اخلاق:** چیزهای جالبی که در این بیانیه است، تعریف کردن برخی مفاهیم است، ازجمله تعریف معنویت و اخلاق، جلوتر می‌رویم تعریف آزادی و استقلال است. تعاریف بدیع و جالبی دارد. معنویت به معنی برجسته کردن ارزش‌های معنوی از قبیل اخلاص، ایمان و توکل در خود و در جامعه. اخلاق نیز به معنی رعایت فضیلت‌هایی مثل خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راست‌گویی، شجاعت، تواضع، اعتمادبه‌نفس و دیگر خلقیات نیکو است. اینجا ایشان به‌مثابه رهبر انقلاب وقتی از اخلاق صحبت می‌کنند یعنی توصیه می‌کنند ملت ایران اگر می‌خواهید به جایی برسید باید خیرخواهی، گذشت و کمک به نیازمند و شجاعت داشته باشید و معنویت و اخلاق جهت‌دهنده همه حرکات و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است. بعد اشاره می‌کنند محیط زندگی راحت با کمبودهای مادی بهشت می‌سازد و نبودن آن‌ها جهنم می‌آفریند و جمله جالب‌تر اینکه می‌گویند این دو عامل اخلاق و معنویت بدون همراهی حکومت‌ها توفیق چندانی نخواهند داشت، چرا؟ چون اخلاق و معنویت با دستور و فرمان به‌دست نمی‌آید. پس حکومت‌ها نمی‌توانند آن را با قدرت قاهره ایجاد کنند؛ خب راه‌حل چیست؟ اولاً، خود باید منش و رفتار اخلاقی و معنوی داشته باشند. ثانیاً، زمینه را برای رواج آن در جامعه فراهم کنند و به نهادهای اجتماعی در این باره میدان دهند و کمک برسانند و با کانون ضدمعنویت و اخلاق به شیوه معقول بستیزند.

ـــ **عدالت و مبارزه با فساد:** چهارمین نکته‌ای که برای آینده جوانان توصیه می‌کنند، عدالت و مبارزه با فساد است. دقیقاً بر اساس تجربیات ۴۰ ساله بیان می‌کنند. این دو لازم و ملزوم یکدیگر و دو روی یک سکه‌اند. وسوسه مال، مقام و ریاست حتی در علوی‌ترین حکومت تاریخ (حضرت علی (ع)) کسانی را لرزاند، چون گاهی گفته می‌شود این همه دم زدن از حضرت علی (ع)، این‌همه آدم فاسد!

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

ـــ **اقتصاد:** عبارت‌های جالبی است. اقتصاد البته هدف جامعه اسلامی نیست، اما وسیله‌ای است که بدون آن نمی‌توان به هدف‌ها رسید. فقر و غنا در مادیات و معنویات بشر اثر می‌گذارد، لذا به خاطر همین اقتصاد می‌تواند تأثیر شگرفی بر زندگی امروز و فردای جامعه بگذارد.

ـــ **استقلال و آزادی:** استقلال به معنی آزادی ملت و حکومت از تحمیل و زورگویی قدرت‌های جهان است. این یک تعریف بسیار بدیع است و تعریف بسیار جالبی است، استقلال را با آزادی تعریف می‌کنند ولی نه آزادی فرد، آزادی نیز به معنای حق تصمیم‌گیری و عمل کردن و اندیشیدن برای همه افراد جامعه است. جالب‌تر از این‌ها گفتم مانیفست اسلام‌گرایی است، یعنی به‌عنوان شاخص‌ترین رهبر اسلام‌گرای جهان می‌خواهند بگویند که من به استقلال و آزادی این‌گونه معتقد هستم که این دو ازجمله ارزش‌های جامعه اسلامی و عطیه الهی به انسان‌ها هستند و هیچ‌کدام تفضل حکومت‌ها به مردم نیستند.

ـــ **عزت ملی و مرزبندی با دشمن و روابط خارجی:** رهبر انقلاب توصیه می‌کنند که در ۴۰ سال آینده باید روابط خارجی را بر اساس عزت، حکمت و مصلحت بنا نهاد و با توجه به این اصول می‌گویند باید در روابط خارجی، عزت ملی و مرزبندی با دشمن را مبتنی بر اصل عزت، حکمت و مصلحت پیش برد. ایران الان رهبر نهضت بیداری اسلامی و در منطقه قدرتمندترین کشور است. می‌گویند این‌ها بخشی از مظاهر عزت جمهوری اسلامی است که جز با شجاعت و حکمت مدیران جهادی به‌دست نمی‌آید. برخی که کلاسیک صحبت می‌کنند، می‌گویند مدیران و رهبران کشور باید تلفیقی از شیران و روباهان باشند، نه شیر صرف و نه روباه صرف.

ـــ **سبک زندگی:** می‌فرمایند تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران زیان‌های بی‌جبران اخلاقی، اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت زده است. یکی از مهم‌ترین چالش‌های جمهوری اسلامی ایران، دوگانه تجدد و سنت است. ایشان هم به‌گونه دیگری تعبیر می‌کنند. از زمانی که تجدد در ایران راه پیدا کرد، یکی از سوگیری‌ها و هدف‌گیری‌هایش سنت‌های دینی بوده است که یک مقابله‌ای را ایجاد کرد بین تجددگرایان و سنت‌گرایان، خصوصاً دین‌گرایان (خرمشاد، ۱۳۹۸).

جایگاه و نقش کمیته امداد امام خمینی (ره) در تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

انقلاب اسلامی که توسط امام خمینی (ره) بنیان‌گذاری شد، نه پیرو مکتب سرمایه‌داری بود و نه پیرو مکتب سوسیالیستی، بلکه یک نگاه جدید را در این ظلمت‌کده جهانی طرح کرد. یکی از این نگاه‌ها، چگونگی ارتباط جامعه اسلامی با محرومان و مستضعفان بود؛ نگاهی که مخاطبان آن کل جامعه را در بر می‌گیرد. حضرت امام خمینی (ره) سازمان بهزیستی دولتی را مأمور رسیدگی به محرومان و مستضعفان نکرد، بلکه بنیان یک نگاه نو را بنا نهادند. حضرت علی (ع) در نامه‌ای می‌فرماید «اگر می‌خواهی مالت در آخرت به تو نفع برساند، آن را به یک نیازمند امانت بده تا از این دنیا به آن دنیا منتقل کند». این نگاهی

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

است که در کل جامعه اسلامی بین کسی که درآمد و وضع اقتصادی و معیشتی مناسبی دارد با کسی که جزو طبقه نیازمند قرار گرفته، ارتباط برقرار می‌کند .اگر در تربیت اجتماعی این نگاه اسلامی که نسبت به یتیم و نیازمندان وجود دارد، کمرنگ شود یا از بین برود، کمیته امداد برای انجام رسالت خود باید پشت درهای کمیسیون‌ها، شوراها، مجلس و دولت بماند. نگاه کمیته امداد در انجام پژوهش‌ها به کل جامعه است. جامعه و سازمان‌های اجتماعی بزرگ‌مقیاس درگیر نکاتی هستند که اداره آن‌ها را پیچیده می‌کند و اگر به این نکات توجه نکنند، از محوریت جامعه خارج می‌شوند. نگاه اول نسبت به سازمان‌های اجتماعی، بزرگ‌مقیاس بودن آن‌هاست که در کمیته امداد تمام جمعیت ایران جزو کنشگران و مخاطبان این سازمان محسوب می‌شوند .وظیفه کمیته امداد تنها کمک مستقیم به مستضعفان نیست، بلکه توانمندسازی محرومان و مستضعفان ابعاد چندوجهی دارد که اگر یک‌سویه به آن نگاه شود، در انجام وظایف شکست حاصل خواهد شد. پیچیدگی مسائل اجتماعی از دیگر ویژگی‌هایی است که در سازمان‌های اجتماعی بزرگ‌مقیاس باید مورد توجه قرار گیرد. کمیته امداد باید رفتار خود را با پژوهش و مطالعه و درک این پیچیدگی‌های اجتماعی تنظیم کند. سازمان‌های اجتماعی نه‌تنها با انسان فردی، بلکه با انسان اجتماعی سروکار دارند و انسان فردی و اجتماعی به‌صورت مرتب در سیر تطور خود رفتار متفاوت دارد. امروز جامعه بسته نیست، بلکه در شبکه جهانی تعریف شده و تحت تأثیر تحولات فرامرزی رفتار جامعه تعیین می‌شود. باورها و ارزش‌ها به‌نوعی در نسل جوان به‌سرعت در حال تغییر است. به همین دلیل شکاف بین نسلی مطرح می‌شود، بنابراین باید نسبت به تحولات سریع اجتماعی درک داشته باشیم. کمیته امداد امام خمینی (ره) به‌عنوان یک سازمان اجتماعی با پدیده‌های چندوجهی بزرگ‌مقیاس و پیچیده انسان‌مدار با تحولات سریع مواجه است .نکاتی که مقام معظم رهبری درباره انقلاب فرموده‌اند، به آیه شریفه «وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ» (و هرکس را که عمر طولانی دهیم، خلقتش را وارونه می‌سازیم. آیا تعقل نمی‌کنند؟) اشاره دارد. فرد یا سازمان اگر در یک الگوی ذهنی، تربیتی و رفتاری پیش برود، صعود، تثبیت و نزول دارد. این موضوع در مورد انقلاب اسلامی نیز صدق می‌کند، مگر اینکه زمانی که در اوج قرار دارد، وارد گام دوم شود. علم هم از شاگرد به استاد منتقل می‌شود و شاگردان با نقد استاد خود، علم را در اوج نگه می‌دارند. به همین دلیل علم همیشه پویاست .اگر قرار است کمیته امداد به‌عنوان درخت طیبه‌ای که توسط امام (ره) بنیان‌گذاری شد، پویا و پایا بماند، باید خود را در گام دوم بازتعریف کند. این‌ها صورت نمی‌گیرد مگر اینکه این نهاد به یک جریان علمی پویا و مولد وصل شود (طهرانچی، ۱۳۹۸).

کمیته امداد و امدادگران این نهاد در سراسر کشور، همواره پیشگام در ارائه خدمت به محرومان و مستضعفان بوده‌اند. از میان همه ملت‌هایی که زیر ستم بودند و انقلاب کردند، بسیاری از آن‌ها پس از مدتی از مسیر خود منحرف شدند اما انقلاب اسلامی توانسته است در ۴ دهه گذشته با وجود همه کشاکش‌ها به مسیر راستین خود ادامه دهد .مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب تأکید دارند که دستاوردهای نظام اسلامی، کفه عدالت را در کشور سنگین‌تر کرده است و این از جلوه‌های امیدبخش

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

انقلاب اسلامی است. به‌طور قطع کمیته امداد از ارکان اصلی نظام برای رسیدن به عدالت است و مقوله عدالت در گام دوم باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد. در این راستا کمیته امداد از اضلاع مهم تحقق عدالت در نظام اسلامی است. ارائه خدمت به نیازمندان و محرومان، یک اصل انسانی است و بر اساس حکم عقل سلیم و فطرت پاک بشری است .امدادگری در منطق اسلام آداب و سبک فرهنگی ویژه‌ای دارد. در منطق اسلام امدادرسانی در عین حال که متأثر از احساسات و عواطف بشری است اما در سطح متعالی خود با نیت الهی انجام می‌شود .تنها در بحث زکات به‌عنوان یکی از ارکان تحقق عدالت، بیش از ۲ هزار حدیث وجود دارد و حجم وسیعی از فقه ما به زیرساخت‌های تأمین عدالت و امدادرسانی در سطح واجب و مستحب است. شخصیت فرد در امدادرسانی باید رعایت شود و این از همه واجب‌تر است. در اسلام شخصیت و کرامت فرد دریافت‌کننده کمک و ارتقای روحی امدادگر در رأس برنامه‌ها است. نظام امداد باید به‌موقع و سریع دستگیری از نیازمندان را انجام دهد و تعجیل در خیر و معروف بسیار توصیه شده است. کار امداد فراتر از فعالیت‌های معمول اداری است که با مزد و مال قابل مقایسه نیست و ضرورت دارد امدادگران همواره این موضوع را در نظر داشته باشند که امدادگری کار در مسیر الهی و معامله با خداست (خبرگزاری دانشگاه آزاد اسلامی (آنا)، ۱۳۹۸).

امروزه بالاترین معروف تبعیت محض از ولایت‌فقیه و بالاترین منکر فاصله گرفتن از ولایت و زاویه داشتن با منویات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بوده و وظیفه ما در نهاد انقلابی کمیته امداد توجه به منویات و مطالبات حسین زمان و جاری کردن آن در حوزه اقدام و عمل است. با اشاره به اینکه مسیر فعالیت در نظام مقدس جمهوری اسلامی در قالب بیانیه گام دوم انقلاب به‌صورت روشن و شفاف توسط مقام معظم رهبری تبیین شده است، مهم‌ترین کلیدواژه بیانیه گام دوم انقلاب کار جهادی و انقلابی بوده و وظیفه هر کارگزار اداری در نظام اسلامی درک صحیح از شرایط موجود و حرکت بر محور منویات حسین زمان است. کار جهادی باید به‌عنوان یک اصل در همه بخش‌های این نهاد جاری شود و ارتقاء سرمایه اجتماعی نظام در سایه خدمت مفید و اثربخش محقق شده و وظیفه کمیته امداد به‌عنوان کارگزار نظام در حوزه فقرزدایی و محرومیت‌زدایی جاری کردن تفکر بسیجی و اقدام و تلاش جهادی در حوزه خدمت‌رسانی اثربخش به جامعه هدف این نهاد است. همدلی، وحدت، یکپارچگی، چابکی و چالاکی و ارتقاء اعتماد عمومی به کارکردهای اثربخش این نهاد در حوزه فقرزدایی باید از شاخص‌های مهم کارگزاران در حوزه خدمت‌رسانی به نیازمندان باشد و تلاش کمیته امداد باید به سمتی هدایت شود تا روش فقرزدایی دولتی به الگوی مردمی در این بخش تبدیل‌شده و با افزایش ضریب حضور و نفوذ زمینه ارتقاء مشارکت اجتماعی خیران در فرآیند فقرزدایی فراهم شود. بسترسازی برای افزایش مشارکت خیران در برنامه‌های اجرایی این نهاد و اشتغال‌زایی برای جامعه هدف مهم‌ترین مؤلفه برای تحقق منویات معظم له در این بخش بوده و باید بیشتر از گذشته موردنظر و دقت قرار گیرد (صفری، ۱۳۹۸).

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

ایجاد اشتغال و مسکن در جهت تحقق بیانیه گام دوم انقلاب

با اشاره به صدور بیانیه گام دوم انقلاب که از سوی مقام معظم رهبری اعلام شده، مسکن و اشتغال را از موضوعات در دستور کار این سازمان در جهت تحقق این بیانیه بزرگ اعلام کرد و به تشریح آن پرداخت. بحث مسکن را می‌توان یکی از مؤلفه‌های مهم در توانمندسازی خانواده‌ها، ریشه‌کن کردن فقر و کاهش آسیب‌های اجتماعی مؤثر دانست لذا در همین موضوع طرح ایجاد سرپناه برای همه ایتام زیر ۱۸ سال باید در دستور کار قرار گیرد.

به‌منظور ارائه تصویری ملموس در حوزه مسکن و توسعه شهری، ضروری است تا مبتنی بر روندها، پیش‌بینی‌ها و سیاست‌های کلان نظام، مبنایی برای عدد جمعیت، تعداد خانوار و تعداد مسکن در افق طرح ارائه شود. از این حیث باید توجه داشت که این موضوع حساسیت زیاد و ملاحظات متعددی را به همراه دارد و در این مرحله به‌نوعی سیاست‌گذاری در مورد جایگاه مطلوب تلقی می‌شود که با تلفیقی از پیش‌بینی‌های مبتنی بر روند موجود، آینده‌پژوهی تحولات کلان و تخمین و برآورد مؤلفه‌های کمّی کلیدی حوزه مسکن و شهرسازی، دورنمایی از افق بلندمدت توسعه بخش مسکن و شهرسازی ایران اسلامی ترسیم کند.

با توجه به کمبود و نیاز دائمی به مسکن در کشور ایران طی دوره‌های مختلف، قوانین و سیاست‌های متعدد و مختلفی در این حوزه وضع شده‌اند، اما یکی از دلایل ناکامی این سیاست‌ها نبود یک برنامه مدون با دورنمای بلندمدت برای رفع مشکلات مسکن است.

از دیگر عوامل مهم مؤثر بر عدم توفیق این سیاست‌ها نبود بانک اطلاعاتی جامع و شفاف برای شناخت وضع موجود و برنامه‌ریزی دقیق است که رصد و پایش اجرای سیاست‌ها و میزان کارایی آن‌ها را با مشکل مواجه کرده است.

افزایش چندین برابری قیمت مسکن که در دوره‌های متوالی وجود داشته منجر به دامن زدن به شکاف قیمت مسکن و استطاعت خانوار به‌خصوص اقشار متوسط درآمدی که بخش مهمی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند شده و هزینه مسکن به عمده‌ترین هزینه خانوارها بدل گشته است و از این رو با گذشت هر سال به تعداد متقاضیان خرید مسکن افزوده شده است.

تأمین مسکن اقشار ضعیف جامعه و رفع معضل بدمسکنی به رغم اتخاذ سیاست‌های حمایتی دچار مشکلاتی بوده و پس از گذشت چهار دهه از پیروزی انقلاب اسلامی در دستیابی به عدالت اجتماعی در برخورداری تمام اقشار از مسکن مناسب که یکی از آرمان‌های انقلاب اسلامی بوده است همچنان ناکام مانده است.

مطالعات متعدد انجام شده در موضوع بررسی وضعیت مسکن در دهه‌های گذشته نشان می‌دهند که با فاصله گرفتن از دهه اول انقلاب اسلامی، سیاست‌گذاری‌های مسکن عمدتاً به نحوی بوده‌اند که سبب شکل‌گیری سرمایه‌داری و ایجاد سرمایه برای قشر محدودی در حوزه مسکن شده‌اند و از سوی دیگر این

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

سیاست‌ها در شناخت جامعه هدف درست عمل نکرده و به همین دلیل علیرغم وجود سیاست‌ها و برنامه‌های متعدد در حوزه مسکن بسیاری از آن‌ها در دستیابی به هدف ناکام مانده‌اند.

یکی از نمونه‌های این سیاست‌ها برنامه مسکن مهر است که از هدف اولیه خود یعنی تأمین مسکن ارزان برای اقشار کم‌درآمد به دلیل ضعف در شناخت جامعه هدف و متقاضیان واقعی و عدم اجرای کارشناسانه دور مانده و با وجود هزینه‌های بسیار که برای دولت به همراه داشته با مشکلاتی ازجمله ورود سوداگری، عدم تحقق عدالت در برخورداری از مسکن مناسب و رفع بدمسکنی مواجه شده است.

رویکردهای متعددی که در طول دهه‌های گذشته اتخاذ شده‌اند به دلیل نارسایی‌هایی از این قبیل دارای کاستی و خلأهایی بوده‌اند. برخی دیگر از موانعی که می‌تواند از تحقق اهداف در حوزه مسکن جلوگیری کند و سد راه سیاست‌های وضع شده جهت بهبود وضعیت مسکن در کشور شود به شرح زیر است:

ـ مقطعی بودن سیاست‌ها و عدم اتخاذ سیاست‌هایی با افق بلندمدت،

ـ نبود آمار و اطلاعات جامع، دقیق و شفاف از وضعیت تولید، موجودی و تقاضای مسکن،

ـ عدم توسعه زیرساخت‌ها و ابزار موردنیاز برای ثبت و رصد معاملات و قیمت مسکن جهت کنترل بازار،

ـ توجه ناکافی به گروه‌های پایین درآمدی، حاشیه‌نشینان و ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی و عدم اتخاذ سیاست‌های کافی و مناسب در مقوله مسکن حمایتی،

ـ متعادل نبودن هزینه مسکن در سبد هزینه خانوار و افزایش روزافزون شکاف استطاعت و قیمت مسکن و بروز نتیجه آن به شکل بدمسکنی،

ـ فقدان نگاه ویژه به استملاک مسکن خانوارهای تازه تشکیل شده (خانه اولی) و سهم بالای آن‌ها از انباشت تقاضای مسکن و تشدید نابرابری در بهره‌مندی از مسکن،

ـ پررنگ شدن جنبه سرمایه‌ای مسکن نسبت به جنبه مصرفی و عدم کنترل ورود آن به بازار سوداگری،

رویکرد نامشخص به مسئله مهاجرت از روستاها و شهرهای کوچک و گسترش افسارگسیخته شهرنشینی به‌خصوص در کلان‌شهرها

ـ گسترش بافت فرسوده و عدم تحقق برنامه‌های بازآفرینی و احیای آن

ـ عدم تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری در تولید مسکن و انباشت سرمایه در بازارهای موازی غیرمولد

ـ ضعف در کیفیت ساخت‌وساز و کاهش عمر مفید ساختمان‌ها و هدررفت سرمایه‌های ملی

ـ توجه کمتر به حوزه ساخت‌وساز و مسکن‌سازی به‌عنوان یک بخش محرک در رشد تولید ناخالص داخلی و افزایش اشتغال (خبرگزاری تسنیم، ۱۳۹۹).

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

نتیجه‌گیری

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب، نگاه ویژه‌ای بر موضوع عدالت اجتماعی دارند و همه ارکان نظام باید در تحقق این اصل اساسی تلاش مضاعف کنند.

کمیته امداد و امدادگران این نهاد در سراسر کشور، همواره پیشگام در ارائه خدمت به محرومان و مستضعفان بوده‌اند.

از میان همه ملت‌هایی که زیر ستم بودند و انقلاب کردند، بسیاری از آن‌ها پس از مدتی از مسیر خود منحرف شدند اما انقلاب اسلامی توانسته است در ۴ دهه گذشته با وجود همه کشاکش‌ها به مسیر راستین خود ادامه دهد.

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب تأکید دارند که دستاوردهای نظام اسلامی، کفه عدالت را در کشور سنگین‌تر کرده است و این از جلوه‌های امیدبخش انقلاب اسلامی است.

با توجه به اینکه پیشرفت و توسعه کشور با تمامی ارزش‌های نظام اسلامی درآمیخته و عجین است، به‌طور قطع کمیته امداد از ارکان اصلی نظام برای رسیدن به عدالت است و مقوله عدالت در گام دوم باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد. در این راستا کمیته امداد از اضلاع مهم تحقق عدالت در نظام اسلامی است .ارائه خدمت به نیازمندان و محرومان، یک اصل انسانی است و بر اساس حکم عقل سلیم و فطرت پاک بشری است.

امدادگری در منطق اسلام آداب و سبک فرهنگی ویژه‌ای دارد. در منطق اسلام امدادرسانی در عین حال که متأثر از احساسات و عواطف بشری است اما در سطح متعالی خود با نیت الهی انجام می‌شود .با بیان اینکه در اسلام و فقه شیعه احادیث و روایاتی در اهمیت یاری‌رسانی به محرومان بیان شده است، تنها در بحث زکات به‌عنوان یکی از ارکان تحقق عدالت، بیش از ۲ هزار حدیث وجود دارد و حجم وسیعی از فقه ما به زیرساخت‌های تأمین عدالت و امدادرسانی در سطح واجب و مستحب است .با تأکید بر اینکه امداد و هرگونه اقدام در مسیر عدالت باید از شائبه منت دور باشد، شخصیت فرد در امدادرسانی باید رعایت شود و این از همه واجب‌تر است. در اسلام شخصیت و کرامت فرد دریافت‌کننده کمک و ارتقای روحی امدادگر در رأس برنامه‌ها است.

نظام امداد باید به‌موقع و سریع دستگیری از نیازمندان را انجام دهد و تعجیل در خیر و معروف بسیار توصیه شده است.

عملکرد تعاملی، خانواده محوری و روحیه جهادی را از دیگر ضرورت‌های کار در حوزه امداد است و کار امداد فراتر از فعالیت‌های معمول اداری است که با مزد و مال قابل مقایسه نیست و ضرورت دارد امدادگران همواره این موضوع را در نظر داشته باشند که امدادگری کار در مسیر الهی و معامله با خداست.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

فهرست منابع و مآخذ

ـ امینی، داود و پناهی، حمید (۱۳۹۸). تحلیلی بر بیانیه گام دوم انقلاب در حوزه بهره‌برداری از جغرافیای طبیعی در توسعه اقتصادی کشور. پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، سال ۷، شماره ۲۶، صص ۲۷-۵۶.

ـ بری دیزجی، علی؛ مطیعیان، محمدرضا و ترکاشوند، مجید. (۱۳۹۰). روزها و رویدادها. جلد سوم. تهران: سمت.

ـ خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۸). گام دوم انقلاب. دفتر حفظ و نشر آثار رهبری.

ـ خبرگزاری تسنیم (۱۳۹۹). ۱۱ پیشنهاد برای توسعه بخش مسکن و شهرسازی در گام دوم انقلاب. کد خبر ۲۲۶۵۳۵۷.

ـ خبرگزاری دانشگاه آزاد اسلامی (آنا) (۱۳۹۸). کمیته امداد از ارکان مهم تحقق عدالت اجتماعی در گام دوم انقلاب است. شماره پیام ۴۰۴۶.

ـ خرمشاد، محمدباقر (۱۳۹۸). ۱۲ پیام از بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی؛ ما می‌توانیم. فرهیختگان، پایگاه اطلاع‌رسانی پدافند غیرعامل، کد خبر ۵۲۶۴۴.

ـ روزنامه رسالت (۱۳۸۵). دستی برای دوستی. شماره ۶۰۹۷.

ـ صفری، هدایت (۱۳۹۸). مهم‌ترین کلیدواژه بیانیه گام دوم انقلاب کار جهادی و انقلابی است. کمیته امداد استان زنجان.

ـ طهرانچی، مهران (۱۳۹۸). هدف کمیته امداد امام خمینی (ره) توانمندسازی محرومان و تربیت متمولان است. روابط عمومی دانشگاه آزاد اسلامی، شورای عالی انقلاب فرهنگی، کد خبر ۷۴۹۳.

ـ مقیمی، سیدمحمد (۱۳۹۷). سخن سردبیر، بیانیه گام دوم انقلاب، رهناهه پیشرفت ایرانی اسلامی. مدیریت اسلامی، دوره ۲۶، شماره ۳، صص ۱۴-۵.

ـ نشریه خانه خوبان (۱۳۹۷). گام دوم انقلاب: مروری بر توصیه‌های رهبر معظم انقلاب به جوانان در یک بیانیه خاص. شماره ۱۲۰.

ـ نشریه میقات (۱۳۹۱). کمیته امداد از اثرات انقلاب اسلامی است. شماره ۱۱.

ـ هاشمی مدنی، شیماسادات (۱۳۹۸). «بیانیه گام دوم انقلاب» معنویت و اخلاق در نظام سلامت. نشریه روزنامه پیام قم، شماره ۴۰۳.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]